

Neues Bibel-Lexicon. Lieferung I Aaron—Artemis herausgegeben von Manfred Görg und Bernhard Lang, Zürich 1988, Benzinger Verlag, kk. 176.

Nowy Słownik Biblijny (NBL) jest kontynuacją słownika *Bibel-Lexicon* wydanego przez Herberta Haaga w latach 1951—1956 oraz po raz drugi w r. 1968. Tego ambitnego zadania wypełniającego lukę w publikacjach z dziedziny biblistyki podjęli się dwaj znakomici uczeni zachodniemieccy Manfred Görg i Bernhard Lang. Manfred Görg (ur. 1938) jest kierownikiem katedry Starego Testamentu w uniwersytecie monachijskim, a zarazem przewodniczącym Naukowej Rady Katolickiego Towarzystwa Biblijnego i wydawcą czasopisma *Biblische Notizen* i serii *Ägypten und das Alte Testament*. Natomiast Bernhard Lang (ur. 1946) jest profesorem Starego Testamentu na wydziale teologicznym w Paderborn i redaktorem *Internationale Zeitschriftenschau für Bibelwissenschaft und Grenzgebiete*.

Jak wynika z wprowadzenia redaktorzy mają zamiar podstawowe tematy biblijne ukazać w świetle metodologiczno-krytycznej refleksji osiągnięć współczesnej egzegezy z danymi kultur Starożytnego Wschodu. Zamiarem redaktorów jest wydawanie dwu lub trzech zeszytów rocznie tak, aby po kilku latach nowy słownik był kompletny. Do współpracy redaktorzy zaprosili około 200 biblistów, którzy opracują 2000 haseł. Ukazanie się pierwszego zeszytu jest niewątpliwie zasługą.

W porównaniu do wydania *Bibel-Lexikon* z 1968 roku, w którym najwięcej haseł opracowanych miał A. van den Born z Holandii, w nowej edycji autorzy dodają nowe hasła takie, jak: *Afek, Ahab, Ahas, Ahasja, Ahijja, Ahikam, Ahimasz, Ahimelech, Ahinoam, Ahiram, Ahitofel* itd., a powtarzane hasła z poprzedniej edycji omawiają, wykorzystując najnowszą bibliografię. Jednym z nowych haseł jest *Biblijna archeologia*, gdzie V. Fritz opracował na siedmiu kolumnach krótki zarys tejże dyscypliny, podając nawet pozycję bibliograficzną z 1988 roku.

Dział onomastyczny tejże edycji wziął na siebie M. Görg, który hasła związane z egiptologią opracował dokładnie i szerzej. Należy powitać ukazanie się pierwszego zeszytu *Nowego Słownika Biblijnego*, który dostarczy, nie tylko biblistom, skuteczne narzędzie do zrozumienia świata Biblii. Wydaje się również pożądane, aby mógł znaleźć odpowiednik w polskiej rzeczywistości, w postaci nowej *Encyklopedii biblijnej*, która by wypełniła lukę na rynku wydawniczym po 30 latach od ukazania się *Podręcznej Encyklopedii Biblijnej* pod redakcją ks. Eugeniusza Dąbrowskiego.

Kraków

KS. JERZY WOŹNIAK CM

R. PESCH, *Der Prozess Jesu Geht weiter*. (Herder Taschenbuch 1507) Freiburg—Basel—Wien 1988, s. 126.

Rudolf Pesch ur. w 1936 r. w Bonn, doktor filologii i teologii, był profesorem Nowego Testamentu na uniwersytetach w Frankfurtu nad Menem (1970—1980) i Fryburgu Bryzgowijskim (1980—1984), a obecnie od 1987 r. teolog w Akademii Wiary i Form w Monachium, autor znanych komentarzy i monografii przedstawił opinii publicznej rozważania popularno-naukowe na temat procesu Jezusa.

Autor swą książeczkę przeznaczoną dla szerszego kręgu odbiorców dzieli na dwie części, a każdą z tych części jeszcze na dwie podgrupy. Pierwsza część (15—58) obejmuje historię badań a część druga (59—123) teologiczne refleksje.

Autor we wstępie uzasadnia zaskakujący tytuł, że proces Jezusa trwa do dziś, tym, że każdy chrześcijanin musi dać świadectwo Jezusowi — opowiedzieć się za lub przeciw.

Pesch przedstawia osiągnięcia naukowe egzegetów takich jak: Jean Imbert, August Strobel, Jean—Pierre Lemonon, Bernard Guevara, Otto Betz i podaje swoje stanowisko w następujących kwestiach: 1) w sprawie *ius gladii* potwierdza się pogląd, że żydowski Sanhendryn mógł wydać wyrok śmierci, ale nie mógł go zrealizować.

2) Epizod z Barabaszem nie jest legendą, ale historycznym faktem.

3) Markowy opis procesu odpowiada w istocie historycznemu przebiegowi. Pesch przyjmuje datę śmierci na 7 kwietnia 30 roku.

Z refleksji teologicznych na uwagę zasługuje rozważanie — *Proces Jezusa w czwartej Ewangelii* — gdzie przedstawia życie Jezusa jako proces. Proces Jezusa zacząłby się sceną oczyszczenia świątyni (J 2,13), kontynuowanym po uzdrowieniu w szabat (J 5, 16), w czasie sporów w świątą (J 7, 19) i podczas uroczystości poświęcenia świątyni (J 10, 31), a przeprowadzony w J 18.

Omawiana pozycja jest przystępnym opracowaniem trudnego problemu biblijnego bez zbędnego balastu wiedzy egzegetycznej, ale z uwzględnieniem najnowszych badań i stanie się cenną pomocą w poznaniu jednego z problemów Męki Pańskiej.

Kraków

KS. JERZY WOŹNIAK CM

SOBÓR DROGOWSKAZEM. Rozważania dla kapłanów i kleryków, Kalwaria Zebrzydowska 1989, stron 194, Wyd. „Calvarianum”.

Chociaż od zakończenia Soboru Watykańskiego II minęło już prawie 24 lata, to jednak treść uchwalonych tam dokumentów nie straciła nic ze swej ważności i aktualności. Do dokumentów tych wracają ciągle teologowie, pastoralści, mistrzowie życia wewnętrznego, słowem wszyscy, którym jest bliska ich sercu odnowa Kościoła.

Potwierdzeniem słuszności tej tezy jest choćby publikacja wydana ostatnio przez Wydawnictwo „Calvarianum”, pod wyżej podanym tytułem. Zawiera ona wybór tekstów soborowych, wyjętych niemal ze wszystkich dokumentów, a dokonana przez kard. Perykleś Felici’ego. Nie byłoby w tej pracy nic nowego, gdyby nie fakt, że Autor dokonał wyboru tekstów pod pewnym kątem wiedzenia. Wybrał więc takie teksty, które mogą być bardzo potrzebne i użyteczne szczególnie kapłanom i kandydatom przygotowującym się do kapłaństwa. Trudno jest czytać całą konstytucję soborową, czy dekret lub deklarację, gdy szuka się interesującej nas wypowiedzi na konkretny temat. Tak więc kard. Perykleś Felici dokonał wyboru konkretnych tekstów, ujmując je w sześć różnych grup.

Oto tytuły poszczególnych zestawów tekstów na aktualne obenie tematy: I. *Człowiek i jego powołanie*, II. *Zbawcza wola Boża w Kościele się wypełnia*, III. *Żądania ludzi należących do Kościoła*, IV. *Wolą Bożą jest wasze uświęcenie*, V. *Różne formy apostołstwa* i VI. *Ekumenizm*.

Każdy z powyższych zestawów tekstów, zawiera krótkie i bogate w treść wypowiedzi ojców Soboru na niezmiernie obecnie aktualne problemy. Np. zestaw I, na temat *Człowiek i jego powołanie*, porusza bardzo szeroki, chciałoby się powiedzieć wszechstronnie omówiony temat człowieka, jego pochodzenia, natury, godności i poszanowania osoby ludzkiej, aktualnej wartości człowieka itp. Z uznaniem należy podkreślić, że teksty soborowe są tak dobrane, że nie tylko omawiają istotę poruszanego problemu, ale również niemal zawsze podają praktyczne zastosowanie tych tekstów, które można zupełnie dobrze wykorzystać czy to w homiliach, czy konferencjach naukowych, a nawet mogą one zupełnie dobrze stanowić przedmiot medytacji czy indywidualnej modlitwy.

Jest rzeczą bardzo godną uwagi, że w wyborze tych tekstów Autor położył wielki akcent na teksty dotyczące roli, znaczenia i samookreślenia się Kościoła. Można powiedzieć, że wykaz tych tekstów stanowi nie tylko dowód czym Sobór był najbardziej zainteresowany, ale jest w pewnym sensie małym podręcznikiem eklezjologii, tym bardziej wartościowym, że zawiera bezpośrednie twierdzenia nauczającego Kościoła. Może zatem ten wykaz stanowić małe „Vademecum” nauki Kościoła o Kościele.

Bardzo słuszne jest w rozdz. IV skierowanie uwagi przez Autora zestawów tekstów na rolę Kościoła w uświęcaniu ludzi. Kościół wzywa do świętości: „Wszyscy w Kościele, niezależnie od tego czy należą do hierarchii czy są przedmiotem jej funkcji pasterskiej, powołani są do świętości” (por. *Lumen gentium*, 39). Po tym stwierdzeniu kard. Felici przytacza wyjątki głównie z konstytucji *Lumen gentium*, zawierające wezwanie do świętości skierowane do wszystkich ludzi, a więc do pasterzy, do kapłanów, do diakonów, do kleryków i ludzi świeckich. Wszyscy powinni być święci, bo święty był Chrystus i jego